

הוועידה הצרפתית להכרה במדינה פלסטינית: ישראל חייבת לגבות מחיר מדיני מפריז

written by אלי קלוטשטיין | 10.06.2025

עיקרי הדברים

- ערב הסעודית וצרפת מכנסות במטה האו"ם ב-17 ביוני ועידה בינלאומית בת ארבעה ימים לקידום פתרון שתי המדינות. למרות ניסיונות הרגעה של פריז, בישראל חוששים כי במהלך הוועידה מתכנן הנשיא הצרפתי להכריז על הכרה רשמית במדינה פלסטינית.
- צרפת ככל הנראה קיימה מאמצי שכנוע של מדינות להצטרף אליה להצהרה ברוח זו, כולל בריטניה, הולנד ובלגיה. אף שכמה מדינות בולטות, ובראשן גרמניה, הכריזו כי אינן מסכימות עם המהלך, ממשלות אחרות הביעו את תמיכתן בו.
- משמעותה של הכרה צרפתית, חברה קבועה במועצת הביטחון, במדינה פלסטינית היא גדולה וחמורה ממהלכים דומים שנעשו בעבר. היא גם עלולה להחריף את המתקפה המדינית שחוזה ישראל בעת האחרונה, כולל מכיוון של כמה מידדותיה בעולם.
- מומלץ להפעיל קמפיין לחץ על שתי יוזמות האירוע, ערב הסעודית וצרפת, ולהיעזר בארה"ב לצורך כך. יש להבהיר בפומבי מה יהיה המחיר שתשלם צרפת על צעדים חד-צדדיים, ולבנות מדרג של תגובות נגדה, בהתאם לחומרת תוצאות הוועידה.

רקע

צרפת וערב הסעודית יזמו יחדיו את כינוסה של ועידה במטה האו"ם בניו-יורק ב-17 ביוני, שתימשך שלושה ימים ותעסוק בקידום פתרון שתי המדינות. הכנס יתקיים בעצרת הכללית, תחת חסותו של מזכ"ל האו"ם אנטוניו גוטרש.

סדר היום של הוועידה יכלול שמונה קבוצות עבודה, נאומים והכרזה מסכמת שתתבסס על הסכמה רחבה בין משתתפי האירוע. עם זאת, הכנס לא יסתיים בהצבעה על הצעה קונקרטית, ולדברי גורמים צרפתיים מטרת האירוע היא "להניח את היסודות למסגרת פוליטית מחודשת, המבוססת על פתרון שתי המדינות לשני העמים".

דיפלומטים מפריז הסבירו עוד כי משתתפי הפסגה יכתבו מסמך שיכלול חזון מוסכם לפירוק חמאס מנשקו, שחרור החטופים, קידום מתווה ארוך-טווח להקמה מדינה פלסטינית, ביצוע רפורמות ברשות הפלסטינית, כולל מערכת החינוך שלה, אינטגרציה אזרחית של ישראל, ותכנון "היום שאחרי" על בסיס חזון שתי המדינות. לדברי הצרפתים, קבוצות העבודה יעבדו במקביל

על תכנון מהלכים ליישום כמה ממדים של פתרון שתי המדינות, כולל בתחום הפוליטי, הביטחוני וההומניטרי. בתום העבודה בקבוצות יימשכו הדיונים סביב שולחן עגול, שיאפשר למדינות לשפוך אור על צעדים מעשיים שברצונן לקדם, יחד או לחוד, כדי להשיג תוצאות ממשיות בשטח.

אלא שבישראל חוששים כי הכינוס בניו-יורק אינו אלא אמתלה למהלך צרפתי שתכליתו היא הצהרה רשמית על הכרה במדינה פלסטינית. דברים אלה מקורם גם באמירות של נשיא צרפת, עמנואל מקרון, שכבר בתחילת אפריל הצהיר בריאיון עיתונאי כי "אנו צריכים לנוע קדימה לקראת הכרה בפלסטינים. במהלך החודשים הקרובים נעשה זאת". רק בשבוע שעבר הוסיף הנשיא הצרפתי לאיים על ישראל, במה שעשוי להתפס כרמז למהלך בסגנון דומה: "נחליט בקרוב אם להקשיח עמדות ולנקוט צעדים קונקרטיים ביחס לישראל".

יתרה מכך, הרושם בישראל הוא שצרפת פועלת מאחורי הקלעים כדי לייצר הצהרה חד-צדדית של כמה מדינות בדבר הכרה בריבונות פלסטינית. דווח, למשל, כי צרפת דחקה במדינות אירופיות כגון בריטניה, הולנד ובלגיה להצטרף אליה לקריאה כזאת במהלך הכנס. כך גם ניתן להבין שעולה מדברי בכירים צרפתים אחרים: יועצו של מקרון, הישראלי עופר ברונשטיין, אמר בשבוע שעבר כי זו תהיה ועידה "להכרה במדינה פלסטינית", וציין כי מאמצים דומים להכרה כזו ננקטים מול פולין וגרמניה.

ההיגיון לקידום מהלך חד-צדדי, לפי דברי בכיר צרפתי באו"ם, הוא ש"הוועידה מוכרחה להפוך לאבן דרך ליישום יעיל של פתרון שתי המדינות. עלינו לנוע קדימה ממילים למעשים, ולהתקדם (מחזון של) קץ המלחמה לקץ הסכסוך". הוא אמר עוד כי "מעשים קונקרטיים וצעדים בלתי הפיכים חיוניים ליישום הפתרון. זו מטרת הכנס ביוני".

דברים אלה מצטרפים לאיום ששיגרו לפני כשבועיים צרפת, קנדה ובריטניה, שהזהירו את ישראל מפני "מעשים קונקרטיים" אם תמשיך בפעילותה בעזה. הן הוסיפו כי "אנו מתנגדות לכל ניסיון להרחיב את ההתנחלויות ביהודה ושומרון, לא נהסס לנקוט פעולות אחרות, כולל עיצומים". מדברים אלה ניתן להבין כי היעדר ההתקדמות בתהליך השלום בכללותו עומד על סדר יומן, וכי בכוונתן לקדם צעדים מעשיים בעניין ² מה שמתכתב עם ההיגיון המסדר של הוועידה הצרפתית.

התגובות לוועידה

ישראל מתייחסת בחומרה לכינוס באו"ם, ועל אף ניסיונות ההרגעה של פריז לא שוללת את האפשרות שמקרון יחליט על הכרה פומבית במדינה פלסטינית. לפיכך, הממשלה בירושלים התריעה כי תגיב לצעדים כאלה בנחישות. שר החוץ גדעון סער, למשל, הזהיר כי מהלכים חד-צדדיים ייענו אולי בהחלת ריבונות ישראלית ביהודה ושומרון. גורמים אחרים בישראל טענו כי אזהרות נוספות לצרפת כללו גם איום בהפסקת שיתוף הפעולה המודיעיני ופגיעה במיזמים אזוריים של פריז.

ארה"ב הצטרפה ללחץ הישראלי, והודיעה באמצעות שגרירה בישראל, מייק האקבי, כי לא תיקח

חלק בכינוס. היא אף גינתה את המהלך פומבית בעצרת האו"ם, והכריזה כי "הכרה חד-צדדית במדינה פלסטינית" תהיה גמול בלתי-נתפס על מתקפת חמאס". יתרה מכך, היא הזהירה את הממשלות בלונדון ובפריז מפני פעולה כזו במהלך הוועידה.

באירופה הודיעו כמה מדינות כי הן דוחות את יוזמתו של מקרון, והבהירו כי לא ינקטו מהלך חד-צדדי כזה. בראשן ניצבת גרמניה, ששר החוץ שלה אמר כי הכרה במדינה פלסטינית היא טעות, וכי מהלך כזה מחוץ למסגרת המשא ומתן יעביר "מסר רע". נוספו אליו מדינות ידידותיות אחרות לישראל באירופה, כולל הונגריה וצ'כיה. כמו כן, שר החוץ של לוקסמבורג אמר כי ארצו לא תכיר באופן חד-צדדי במדינה פלסטינית בוועידה, אף שהבהיר כי תשקול לעשות זאת בהמשך, בהינתן תנאים מתאימים.

מנגד, מדינות אירופיות שכבר הודיעו על הכרתן בריבונות הפלסטינית, כגון מלטה וספרד, ציינו שיתמכו במהלך. גם בריטניה, מדינה בולטת בזירה הבינלאומית שאינה חברה באיחוד האירופי, דוחפת על פי דיווחים להכניס למסמך הסופי של הוועידה את עניין ההכרה במדינה פלסטינית.

עם זאת, ועל אף האיומים של מקרון, צרפת גם יצאה מגדרה בעקבות הלחץ של ארה"ב וישראל כדי להבהיר כי לא תנקוט צעדים חד-צדדיים. שני בכירים צרפתיים נשלחו לשוחח עם מקביליהם בארץ בשבוע שעבר, ואחד מהם אמר כי "אנו נחוישים להכיר במדינה פלסטינית, אך החלטה כזו תילקח על בסיס דו-צדדי". השניים אף התחייבו באופן קונקרטי, כך דווח, כי צרפת לא מתכננת להכיר רשמית במדינה לפלסטינים במהלך הוועידה.

משמעויות

נשיא צרפת מקרון פועל לקידום הוועידה בהתאם לאינטרסים הפוליטיים והאישיים שלו, לצד הצורך לרצות את הציבור המוסלמי בארצו, שכוחו הולך ומתגבר ואף קיים חשש שישתלט על עמדות כוח בצרפת. בנוסף, לצרפתים יש היסטוריה ארוכה של מעורבות באזור (גם אם האינטרסים הישירים שלהם גדולים יותר בלבנון), ועקב כך גם רצון לקחת חלק פעיל במשא ומתן העקיף בין ישראל לחמאס ולהוות שחקן משמעותי בהליך המדיני.

מקרון, המתנגד לתוכנית טראמפ בדבר עידוד הגירת עזתים מהרצועה, סבור כי היוזמה שלו יכולה להוות חלופה שתאפשר את שיקום ופיתוח עזה. בנאום במצרים הוא הסביר כי אומנם מדובר בוועידה משותפת לצרפת ולערב הסעודית, אך היא תגובש בתיאום עם מדינות נוספות באזור, כולל מצרים, כדי גם לזכות בתמיכת הליגה הערבית למתווה שיציג.

ללא קשר לדברים אלה או למקור האינטרס של מקרון, הכרה רשמית של צרפת במדינה פלסטינית עלולה להתגלות כאירוע מדיני בעייתי לישראל. בניגוד למדינות אחרות שהצהירו בעבר על הכרה כזו, צרפת נחשבת לכוח מעצמתי, אחת המדינות שמחזיקות בנשק גרעיני ואחת מחמש החברות הקבועות במועצת הביטחון, שאף נהנית מזכות הווטו על החלטותיה. יתרה מכך, בעבר נחשבה צרפת מדינה ידידותית לישראל.

צעד זה גם עלול לעורר מדינות אחרות לנקוט מהלכים דומים, כפי שהצהירה לוקסמבורג שאולי תעשה בהמשך, וכפי שעשו בשנה שעברה ארצות כגון ספרד או אירלנד. שר החוץ הנורווגי הבהיר, למשל, כי אם צרפת תכיר במדינה פלסטינית, כמה מדינות יבואו בעקבותיה.

העובדה שמדינות ידידותיות כגון צרפת, בריטניה, קנדה ואפילו הולנד (שבינתיים ממשלתה נפלה, והקו המדיני שלה בעתיד אינו ברור) מביעות ביקורת גלויה על ישראל, ואף דורשות לבחון את הסכם ההתקשרות של האיחוד כולו עימה, מבשרת כי בירושלים עומדים אולי בפני בליץ מדיני משמעותי בתקופה הקרובה. אפילו קנצלר גרמניה, מרץ, ביקר את ישראל בחריפות בעקבות המשך המלחמה ברצועה, ואמר כי הפצצותיה בעזה "אינן מקובלות ואין להן הצדקה". זאת, אף שברלין נחשבת קרובה לירושלים, וכאמור הצהירה כי לא תנקוט צעד חד-צדדי.

בין היתר, ייתכן שחלק מגורמים אלה מתוסכלים מחוסר היכולת לקדם את הפסקת האש בעזה במועצת הביטחון של האו"ם בשל הווטו האמריקני, כפי שקרה עם החלטה בנוסח זה בשבוע שעבר. בהיעדר אפשרות כזו, מדינות המערב עשויות לנסות ללחוץ על ישראל באמצעים אחרים כגון הוועידה בניו-יורק. זאת, במקביל למאמצים אחרים שמקדמת צרפת ומדינות אחרות במסגרת האיחוד האירופי נגד ישראל, כולל אפשרות לעיצומים נקודתיים ואותו ניסיון (שכנראה לא יצלח) לביטול הסכם האסוציאציה.

זהותה של נותנת החסות השנייה לוועידה, ערב הסעודית, גם אינה חיובית לישראל. בתור המועמדת הערבית הבכירה לנורמליזציה ושילוב בהסכמי אברהם, צעדים חד-צדדיים שהיא תומכת בהם או מקדמת אותם יכולים להעיד כי היא אינה מהססת לפעול גם נגד האינטרסים הישראליים, אפילו אם תסכן את סיכויי הנורמליזציה.

יש לציין כי גם אם הוועידה לא תסתיים בהצהרה חד-צדדית על הכרה במדינה פלסטינית, עצם קיומה והדיונים שבה יכולים להזיק לישראל בזירה המדינית. בין היתר, היא יכולה לבחון את קידום של צעדים חד-צדדיים אחרים, מדודים יותר, בניסיון להשפיע על המציאות בשטח או על יכולותיה הצבאיות של ישראל (כמו בתחום אספקת הנשק). כמו כן, התכנסות הוועידה עשויה לספק תמיכה מורלית לחמאס, להפיח תקווה להישרדותו כגורם ברצועה, ולפגוע בסיכויים של המשא ומתן לשחרור החטופים ולהפסקת הלחימה ברצועה.

המלצות

- העובדה שחלק גדול מהאינטרסים שעומדים בבסיס העניין של צרפת לקידום הוועידה הם פוליטיים או אישיים יכולה לשחק לידי ישראל. במצב כזה, אם המחיר המדיני שצרפת תשלם מול מדינות כגון ארה"ב או ישראל יהיה גבוה מדי, מקרון עשוי להרגיש שהתועלת של הצהרה חד-צדדית אינה גדולה מהעלות.
- לפיכך, את הפעילות מול צרפת יש לחלק לשלושה אפיקים: הראשון הוא לחץ ישראלי ישיר, שיפורט להלן. השני הוא פנייה לארה"ב כדי שתמשיך להפעיל לחץ על צרפת

ועל מדינות אירופיות נוספות, כגון בריטניה. לבסוף, יש לפנות למדינות ידידותיות באירופה, דוגמת גרמניה ואיטליה, ולבקש מהן להתניע שיח עם מקבילים בפרוי ובלונדון כדי להבהיר את המחיר שישלמו הצרפתים והפלסטינים בהתאם לצעדים חד-צדדיים שינקטו.

- מבחינת ישראל, עליה להבהיר את העלות שתשלם צרפת עוד קודם לוועידה, ובמידת הצורך אף להחריף את הטון [2] כדי לסכל מהלכים מדיניים חד-צדדיים לפני שיתממשו. מלבד ההצהרות של שר החוץ בדבר ההשלכות של הכרה במדינה פלסטינית בוועידה, יש לגבש רשימה של מגוון אפשרויות נוספות, שקטות ו"רועשות", שיוכלו להבהיר לפרוי מה יהיה המחיר להתעלמות מישראל ונקיטת צעדים מעל ראשה. כך, מלבד הפסקת שיתוף פעולה מודיעיני והחלת ריבונות, ניתן לשקול אפשרות לחסום יוזמות סיוע צרפתיות לפלסטינים בישראל או ביהודה ושומרון, או לשלול ממדינות שמקדמות צעדים כאלה, ובהן גם בריטניה, אפשרות לקחת חלק בעתיד במשא ומתן ועוד.
- את הענישה המדינית לצרפת יש לנקוט בהתאם למדרג מסודר, על פי חומרת הצעדים שתקדם נגדנו. בראש המדרג ניצבת האפשרות להורדת הדרג הדיפלומטי הצרפתי בארץ או בפרוי, נזיפה פומבית בשגריר, קריאה בחזרה של השגריר הישראלי ארצה ועוד, וכן בחינת ההיתכנות של תמיכה פומבית ביריבים האידיאולוגיים או הפוליטיים של צרפת בעולם.
- מלבד צרפת, יש צורך להפעיל לחץ גם על היוזמת השנייה של הוועידה: ערב הסעודית. לחץ יעיל על ערב הסעודית יסייע לבודד את צרפת במערכה, ויגרום לה לשקול מחדש את צעדיה.
- לפיכך, ישראל צריכה גם להעביר מסרים שקטים (ולשקול אם גם לפעול בפומבי) לערב הסעודית בדבר ההשלכות שיהיו לקידום מהלך חד-צדדי כזה על האמון בין הצדדים, ועל האפשרות בעתיד לקדם יוזמות בילטרליות ומולטילטרליות שריאד תהיה חלק מהן.
- במקביל, ישראל יכולה להמשיך בניסיונות השכנוע של הממשל בארה"ב כדי ללחוץ על הסעודים לא לשתף פעולה עם המהלך. האמריקנים יכולים, למשל, להבהיר לריאד כי יגבנו ממנה מחיר על מהלכים מעין אלה, כולל בתחום הברית האסטרטגית שערב הסעודית מנסה לקדם מול ארה"ב, שיתופי הפעולה הכלכליים והטכנולוגיים שנרקמו בביקורו האחרון של טראמפ באזור, או אישור לתוכנית גרעין אזרחית.
- לבסוף, בזירה המדינית ישראל צריכה לשמור על קשרים ולחזקם עם המדינות ה"מתנדדות", בעיקר באירופה, דוגמת נורבגיה או לוקסמבורג. עלינו להשאיר ערוצי שיח פתוחים עימן, ולהבהיר להן כי לא נקבל יוזמות חד-צדדיות [2] כל זאת, במטרה למנוע ממדינות נוספות לנקוט יוזמות עצמאיות.
- ברמה התודעתית, ישראל צריכה להשיק קמפיין, בעזרת משרדי ממשלה והחברה האזרחית, נגד יוזמות חד-צדדיות מעין אלה. בין היתר יש להדגיש את הקשר שבין מהלכים מדיניים מסוג זה לבין ההשלכות השליליות שלהם, לרבות עידוד גורמי טרור כגון חמאס ומתן אפשרות לאיראן להשתלט על שטחים ביהודה ושומרון.